

емоційно відгукуватися на різноманітні вияви естетичного у навколишньому світі.

Внаслідок констатуючого експерименту можна зробити **висновки**, що учні з низьким і середнім рівнями творчого розвитку потребують цілеспрямованого педагогічного впливу на них з боку вчителя. Учні високого рівня – ефективного педагогічного керівництва їхньої навчальної діяльності. Тому вдосконалення, оновлення й розробка змісту, форм і методів навчання у початковій школі має бути спрямована на досягнення цілісності цього процесу у єдності таких складових: знання – уміння – розвиток.

Література

1. Демченко І.І, Пічкур М.О. Близнюк Т.О. Творчий розвиток учнів початкової школи засобами образотворчого мистецтва Монографія. – К Оміда, 2009. – 218 с.

2. Демченко Е.П. Формирование креативной компетентности будущих педагогов в контексте подготовки к работе с одаренными детьми / Е.П. Демченко, Ивета Кепуле // «Young Scientist» («Молодий вчений»). – 2018. – № 5.2 (57.2). – Мау /Травень. – С.28-35.

3. Пічкур М.О. Формування професійної культури майбутнього вчителя образотворчого мистецтва (на матеріалі композиції): Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. – К., 2000. – 21 с.

**В. Маринчук,
здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського,
наук. керівник – ст. викладач Т.Т. Маринчук**

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД У ВИВЧЕННІ ЗАСОБІВ МУЗИЧНОЇ ВИРАЗНОСТІ МАЙБУТНІМИ ВЧИТЕЛЯМИ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Постановка проблеми. Організація навчально-виховного процесу в умовах початкової школи потребує якісно нового підходу до опанування молодшими школярами мистецьких знань і вмінь, зокрема, основ музичної грамоти. Майбутньому вчителю початкових класів потрібно зрозуміти, що музичне мистецтво серед усіх інших мистецтв і наук є одним з найефективніших засобів розвитку емоційно-вольової сфери дітей, є тою спонукальною мотивуючою силою, що започатковує міцні основи пізнавальних процесів особистості дитини. Сама музика за своїми психолого-емоційними і пізнавальними характеристиками є тим об'єктом пізнання, через який можна зрозуміти минуле і сучасне, природу, історію, культуру, а найбільше - душу, думки, переживання і сподівання іншої людини. Музичні знання виконують роль не лише часткового засобу пізнання у музичній галузі, а універсального інструменту осягнення життєвих явищ, що мають багато спільного з музикою як способу пізнання і відображення життя у всіх його виявленнях.

Аналіз попередніх досліджень. Великого значення вивченню музики, засвоєнню музичних знань молодшими школярами надавали видатні українські педагоги К.Ушинський, С.Русова, В.Сухомлинський, Г.Ващенко та ін., „Пізнання мистецтва, - говорив В.Сухомлинський, - широке, багатогранне поняття. Його не можна зводити до узнавання, до нагромадження знань, щоб відповісти на запитання вчителя й дістати оцінку”[3, с.544].Музичні знання, підкреслював вчений-педагог, повинні допомогти дитині прилучитися до прекрасного, до світу живого мистецтва, наповнити духовним змістом власне життя і це повинно стати постійною потребою школярів.

Проблемі засвоєння музичних знань, що сприяють глибокому і повноцінному осягненню учнями творів музичного мистецтва, присвячували свої науково-методичні праці відомі психологи і педагоги-музиканти (Б.Асаф'єв, В.Белобородова, Н.Ветлугіна, Н.Гродзенська, Є.Назайкінський, В.Остроменський, О.Ростовський, Б.Теплов та ін.). Зокрема, академік Б.Асаф'єв, досліджував взаємозв'язок емоційних та інтелектуальних процесів, роль диференційованого сприймання музично-теоретичного матеріалу для розвитку „творчих інстинктів” і усвідомлено-критичної оцінки музичних сприймань [1, с.75]. На необхідності розвитку у дітей здатності до диференціювання музичних понять, характерних засобів музичної виразності, що їх застосовує композитор для втілення ідейно-художнього задуму, наполягав видатний психолог Б.Теплов [5, с.53]. наголошуючи на важливості у вихованні та навчанні школярів засвоєнню ними певного обсягу музичних знань, педагоги застерігали учителя від фрагментарності, несистемності підходів у вирішенні даного питання. лише маючи систему знань вчитель зможе передати їх своїм вихованцям. З огляду на актуальність зазначеної проблеми у сучасній музичній педагогіці **метою статті** є розгляд питань системного підходу до вивчення засобів музичної виразності майбутніми вчителями початкових класів.

Виклад основного матеріалу. Музичний тезаурус, музична грамотність, якою володіє учень, мають величезний стимулюючий вплив не лише на музичні здібності учнів, музичну пам'ять і мислення. музична обізнаність вдосконалює загальну сенсорну сприйнятливність дитини, спонукає до творчої самореалізації і самовдосконалення у різних галузях науки і культури, розширює можливості цілісного осягнення життєвих явищ. Тому вивчення музичної грамоти молодшими школярами і одночасно практичне її застосування в різних видах духовно-практичної діяльності є одним з важливим завданням сучасної школи. В коло знань про музику, зазначала Н.Гродзенська, поступово повинні вводитися музичні поняття і термінологія, що допомагають почути художній твір більш виразно і ясно. Під час ознайомлення дітей з доступними їм засобами музичної мови, вчитель повинен розкрити перед школярами і їх виражальні властивості. Знання елементарної термінології, підкреслювала Н.Гродзенська, не тільки не гальмує, але полегшує роботу і учителя, і дітей. Спочатку вчитель користується нею сам, роз'яснюючи, що мається на увазі під цим словом. Потім користується ними без роз'яснення. Зрештою діти вже в

молодших класах усвідомлюють значення таких, наприклад, термінів, як мелодія, темп, регістр, динаміка, акомпанемент, форте і піано. Таким чином, користування спеціальною термінологією полегшує роботу вчителя, звільняючи його від необхідності кожний раз роз'яснювати смисл поняття. Поступове засвоєння термінології підвищує рівень музичних знань, загальний музичний розвиток дітей [2].

Однією з найбільших проблем навчання музики, засвоєння музичних знань є недостатня сформованість у дітей уявлень про елементи музичної мови, розуміння їх значення у створенні музичного образу, невпевнене володіння музичною термінологією. Надійні, міцні знання про особливості та закономірності музичного мистецтва, засоби музичної виразності можуть бути сформовані лише за умови системного підходу до навчання музичної грамоти.

Якщо знання музичної термінології, відомості про елементи музичної мови, що домінують у музичному творі, не виступають у певній системі, де вони пов'язані певними відношеннями, діти не зрозуміють, яким чином від зміни одного лише музичного елемента змінюється характер твору, чому один твір створений композитором у танцювальному жанрі, а інший - у пісенному. Розуміння ж дітьми цих відношень і дає можливість школярам усвідомити основний зміст музики.

Отже, вирішуючи музичні завдання, вчителю слід так організувати роботу в класі, щоб школярі засвоїли певну систему музичних понять, термінів, а також відношення між ними. Така система може бути відображена у схематичному зображенні цілісного музичного явища (самого музичного твору).

Запропонована школярам схема музичного явища може використовуватися у процесі різних видів музичної діяльності (під час вивчення музичної грамоти, слухання музики, вокально-хорової, інструментальної діяльності,) і мати такий вигляд:

Як бачимо, складовими запропонованої схеми музичного явища виступають:

- асоціативно-емоційні характеристики, до яких належать настрої та характер музичного твору;
- жанрові особливості, спосіб виконання, музично-тембровий інструментарій, що визначається основним ідейно-образним змістом музики і елементами музичної мови, за допомогою яких створюється цей зміст;
- окремі елементи музичної мови, що є взаємозалежними і взаємодіють у процесі відтворення музичного образ, впливають на характер і настрої музики, визначають її жанрову належність;
- основний ідейно-образний зміст музики, який характеризують усі попередні елементи запропонованої схеми.

Згодом, на основі схематичного представлення музичного явища учням можна запропонувати загальний алгоритм аналізу музичного твору. Результатом оволодіння прийомами аналізу буде вироблення уміння бачити за різноманітним музичними засобами, що відображають певні музичні явища, принцип відображення цих явищ за допомогою основних елементів музичної мови, які виступають у тісному взаємозв'язку і взаємозалежності один від одного.

Загальний алгоритм аналізу музичного твору та його виражально-зображальних засобів, яким користуються школярі під час повторних сприймань музики і усвідомлення її змісту, повинен передбачати:

- визначення учнями основних настроїв, характеру твору, емоційних станів, що виникають у слухачів під час та після прослуховування;
- спрямування художніх асоціацій школярів на пошук додаткової музичної інформації і подолання звичних шаблонів емоційно-логічного аналізу музичного твору;
- диференціацію виражальних засобів, що створюють цілісний музичний образ;
- визначення основних ідей, естетичного та морального статусу художнього твору;
- естетичну рефлексію слухачів крізь призму ідейно-художнього змісту музики (самозаглиблення в музичний твір з метою аналізу власних дій, вчинків, переконань, оцінок явищ повсякденного життя);
- діяльнісний, художньо-творчий підхід до інтерпретування дітьми змісту музики у процесі різноманітних видів художньо-естетичної діяльності.

Пізніше до схематичного зображення музичного явища, на основі якого учні складають план аналізу музики і реалізують його, приєднується ще один блок: *«Запропоновані варіанти творчих робіт»*, що має зорієнтувати школярів на діяльнісний, творчий підхід до опанування засобів музичної виразності:

Висновки. В цілому такий алгоритм системного осягнення творів музичного мистецтва націлює як вчителя, так і учнів на інтерпретацію засвоєних музичних знань у різноманітних видах художньо-творчої діяльності,

результати якої, зрештою, і визначають міру усвідомлення музичного тезаурусу, який допомагає дитині глибоко, повноцінно осягати ідейно-художній зміст образного змісту музики. Отже, майбутній вчитель повинен пам'ятати, що турбуючись про свідомий аналіз музичних творів, засвоєння школярами засобів музичної виразності, потрібно повсякчас турбуватися і про те, щоб учні були озброєні не уривками, окремими блоками знань, які ніяк не пов'язані між собою. Головним є введення дітей у логічну, доцільно сформовану системумузичних знань і музичну діяльність, яку ці знання роблять цікавою, осмисленою і продуктивною.

Література

1. Асаф'єв Б.В. Избранные статьи о музыкальном просвещении и образовании/ Б.В.Асаф'єв. - 2-е изд. - Л.: Музыка, 1973.-144с.
2. Гродзенская Н.Л. Школьники слушают музыку /Н.Л. Гродзенская. - М.: Просвещение, 1969. - 77с.
3. Сухомлинський В.О. Народження громадянина / В.О.Сухомлинський //Вибрані твори: В 5-ти томах. - Т.3. - К.: Рад.школа, 1977. - 670с.
4. Пляченко Т.М. Підготовка майбутнього вчителя музики до роботи з учнівськими оркестрами та інструментальними ансамблями : [монографія] / Т.М. Пляченко. — Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2010. — 428 с
5. Теплов Б.М. Психология музыкальных способностей /Б.М. Теплов // Избр. труды: В 2 т. – Т.1. – М.: Педагогика, 1985. – С. 42-222.

**Т.Т. Маринчук ,
старший викладач
кафедри мистецьких дисциплін
дошкільної та початкової освіти
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського**

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ОПАНУВАННЯ ВИРАЖАЛЬНИХ ЗАСОБІВ МУЗИКИ СТУДЕНТАМИ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Постановка проблеми. Інтеграція України до європейського освітнього простору, модернізація вітчизняної системи вищої освіти декларує сьогодні величезну потребу в оновленні педагогічної когорти такими кадрами, які здатні реалізувати власний професійний потенціал та спрямувати навчально-виховний процес у русло модернізованого, креативного, інформаційно обґрунтованого, методично забезпеченого засвоєння учнями навчальних предметів. в умовах майбутньої педагогічної діяльності. Професійна підготовка майбутнього вчителя мистецтва передбачає спрямування різних видів мистецької діяльності на розвиток загальної та художньої культури шкільної молоді. У системі мистецької освіти ідеї фахового становлення майбутнього педагога найповнішого втілення отримали у сфері інструментальної підготовки. Гармонічно поєднуючи аналітичні, художньо-творчі та практичні аспекти